

Edukacija-(ne)enakosti in Slovenija

Cmepius-12-11-2024

Slavko Gaber – CEPS(PEF-UL)

Skica srečanja

Konceptualizacija(e) razmerja med šolo družbo in neenakostmi - orisi

Slovenija primerjalno v času in prostoru

Pogovor o mogočih poteh v manj ne-enakosti in v več pravičnosti v šoli in družbi

.....

Sistemi edukacije njih predpostavljena večnost in relativno pozna dejanskost.....

- V nasprotju s precej razširjenim prepričanjem – tudi v naših krogih
 - Šele 19. stoletje prinese prve delujoče sisteme VIZ v Evropi
 - VB, FR, NEM; AO.....
 - Znotraj omenjene tvorbe po letu 1869 poskusimo tudi mi (pred tem cesarica Marija Terezija, ne posebej uspešno, vabi naše prednice in prednike na popotovanje po širjavah znanja že leta 1774 – (6.12)250)
 - Potrebe družbe – ekonomija; demokracija; stiske ljudi, ki tavajo v nevednosti.....
 - V zadnjih treh desetletjih 19. stoletja šolstvo počasi shodi kot osnovno, obvezno in splošno ter se širi po Evropi – FR (1882 - Jules Ferry); Nemčija; Velika Britanija; Avstro-Ogrska (Enotna osnovna šola; Celovec; Maribor; Ljubljana; Koper – učiteljišča – namen uvesti obvezno šolo)
 - Na prehodu v 20. stoletje obvezno osnovno šolo uvedejo tudi ZDA – refleksije John Dewey
 - T: oba spola – fr. revolucija in – razsvetljenstvo kot ozadje

Čemu naj bo vzgoja namenjena in kdo naj jo spravi v življenje?

Čemu

- Vdružbljanju (civiliziranju..)
- Pripravi na nastopajočo ekonomijo (politično ekonomijo)
- Pripravi na sodelovanje pri izbiri oblasti (demokracija – strah pred odločitvami neukih – Mill, Tocqueville – meje demokracije)
- MORDA TUDI ŽIVLJENJU???

Kdo

- Starši - kateri – nepismeni??
- Poklic – učitelja/učiteljice – izobrazba; plača; stanovanja; pogoji dela
 - Vprašanje spola
 - Formiranje učiteljstva – vprašanje kaj moramo vedeti, razumeti, da v razredu preživimo in tudi česa naučimo
- Kaj šola sploh počne – kaj sploh je vzgoja (*l'education*); kaj izobraževanje (*l'instruction*)
- Kakšen naj bo sistem edukacije, kakšen je njegov namen v nastajajočih družbah (skupnost-družba)?

Šola kot institucija formiranja novih generacij – Durkheim in...

- I. Da „bi lahko govorili o edukaciji morata obstajati generacija odraslih in generacija mladih in vpliv, ki ga prva vrši na drugo” (67) Pripraviti mlade na:
 - Skupno: “**neglede na to kateri kategoriji družbe pripadajo**” (69). Naloga edukacije vseh je, da “**utrdi v našem razmišljanju**” (70) ideje o “**človekovi naravi, posebni pomembnosti naših različnih sposobnosti!!!, o pravicah in dolžnostih, o družbi, o posamezniku....**”
 - Različno: (...)“**in ker mora biti otrok pripravljen na vlogo k izvrševanju katere bo poklican, edukacija, ko dosežejo otroci določena leta, ne more biti več enaka za vse, ki jih zadeva**”
 - **Družina; vrtec, osnovna šola, srednje šole (poklicne, splošne – vse z več programi), terciarno izobraževanje// izobraževanje odraslih**
- II. Pomen obdobj v razvoju družb na razlike v pričakovanih specifičnih 1. vrednot; 2. znanj, 3. spretnosti generacije, ki je v vrtcu, šolah?
 - **N/VPR: kaj poudarjeno pričakujemo danes – v vsaki od točk??? ID: primerjajmo s časom: a/ naše formacije b/ časa ob osamosvojitvi**
 - NB: družbe vedno vabijo/pričakujejo/silijo edukacijo da naslovi izzive, ki jih brez nje ne morejo!!**

Dostop in onstran - v
morje reprodukcije
ne-
enakosti.....

I. Nezaostnosti pristopa Condorcet
(Nicolas de Caritat, marquis de Condorcet)

– Durkheim E. – Ferry J. ŠOLA ZA VSE vabi
vse, da dosežejo kar zmorejo in želijo

- Dewey – ZDA na prehodu v 20.stol. – šola je
mehanizem za reprodukcijo vednosti

- Šole in vrtci pri tem uspešni – zahodne
civilizacije zato uspešne – življenjski
standard bistveno višji kot bi bil brez:
„sistematične socializacije (vdružbitve)
nove generacije“ (ibid. 71). Akumulacija
vednosti, spretnosti, vrednot –
civiliziranosti!!

Neenakosti in vrtci-šole – tudi univerza....

II. Žal ali na srečo pa dokaj zgodaj postane jasno, da v šolah niso vsi enako uspešni in to tudi zaradi logike institucije

Vprašanje neenakosti in šole kot stroja za njeno reprodukcijo:

- Sodobniki in učenci: Vigotsky; Bourdieu-Passeron; Bernstein;
 - Danes Van Zanten; A; Duru-Bellat, M; Dubet; Apple M.
.....

1. Dostop vs uspeh – zaključek

2. Danes: zaposlitev??

Čedalje bolj se zastavlja vprašanje namena, smisla, vrednosti izobrazbe – Biesta in.....

III. Age of reports – empirično kažejo – Coleman; Plowden;

- 1. širitev dostopa in prva opozorila na reprodukcijo neenakosti – vprašanje zakaj; zgroženost šolnikov o opozorilih, da tudi mi sodelujemo pri reprodukciji neenakosti
- 2. isto obdobje – Young IQ+E – Meritokracija kot upanje pravične šole in družbe

Slovenija v spoprijemu z ne-enakostmi v vrtcu in šoli danes – AG-2024

Socializem poskus zmanjšanja neenakosti – skolarizacija in....

- večja dostopnost šol in več izobraženih – tudi iz delavskega razreda
 - Bistveno zmanjšanje neenakosti med spoloma
- poskus odprave neenakosti z ukinitvijo gimnazij + uvedba usmerjenega izobraževanja (zgodnji poskus podreditev šole tovarni – Laval – šola ni tovarna) in enostavna enakost (Berlin)

Po osamosvojitvi: nov val povečevanja vključenosti v VIZ in....

- Porast vključenosti v vrtce (pomen za zmanjšanje neenakosti – posebej za otroke družin z nižjim KESK)
- Ob obvezni osnovni šoli tudi
- skoraj popolna vključenost v srednje šole (notranje razlikovano)
- Skrb za dostopno terciarno izobraževanje
- Koncept inkluzivnega šolanja za otroke s posebnimi potrebami
- Skrb za primerljivo dostopnost in kakovost viz v različnih delih Slovenije
- Razvejana mreža šol – tudi srednjih

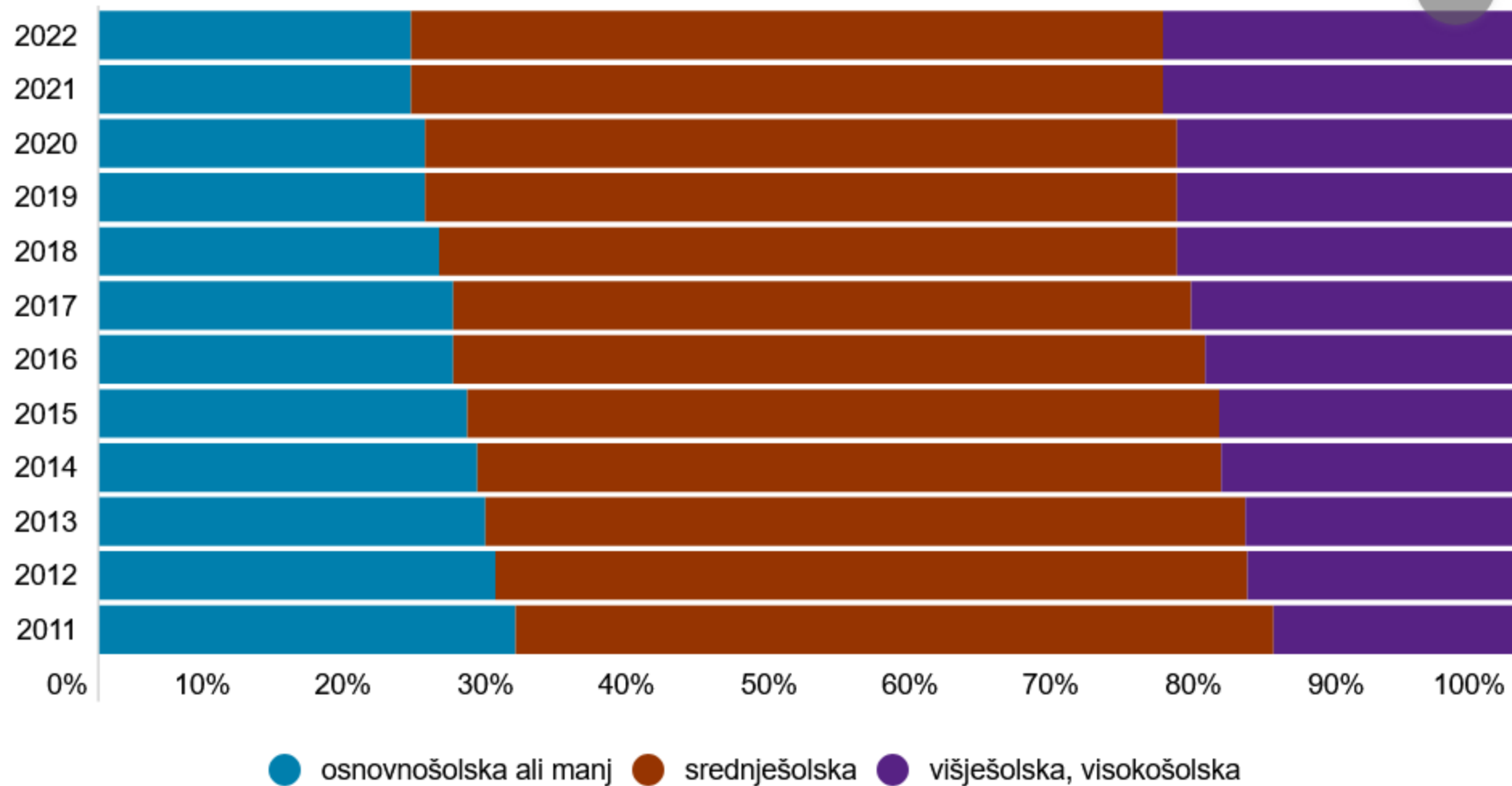
1. Tabela 12: **Prebivalci, stari 15 let in več**, po doseženi izobrazbi, spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2017

	Osnovnošolska ali manj			Srednješolska			Višja, visokošolska in več			%
	Moški	Ženske	SKUPAJ	Moški	Ženske	SKUPAJ	Moški	Ženske	SKUPAJ	
Osrednjeslovenska	17,0	22,9	20,0	56,9	43,3	49,9	26,1	33,8	30,1	
Obalno-kraška	20,1	28,6	24,5	59,3	45,4	52,2	20,6	26,0	23,3	
Gorenjska	19,1	27,5	23,4	60,7	46,0	53,2	20,2	26,5	23,4	
SLOVENIJA	20,1	28,9	24,5	60,3	44,5	52,3	19,6	26,6	23,2	
Goriška	22,0	33,5	27,7	59,3	41,4	50,2	18,8	25,4	22,1	
Podravska	18,4	28,4	23,4	63,8	47,4	55,5	17,8	24,3	21,1	
Primorsko-notranjska	21,8	32,7	27,2	60,9	42,4	51,7	17,3	24,9	21,1	
Jugovzhodna Slovenija	23,2	33,1	28,1	60,0	43,0	51,5	16,7	24,0	20,3	
Savinjska	21,9	31,3	26,5	61,6	45,0	53,5	16,5	23,9	20,2	
Koroška	21,6	31,1	26,4	63,4	46,5	55,0	14,9	22,4	18,7	
Posavska	22,5	32,8	27,7	62,5	44,9	53,7	15,0	22,3	18,6	
Zasavska	21,8	33,4	27,7	63,2	45,0	53,9	14,9	21,7	18,4	
Pomurska	26,4	38,2	32,4	59,2	42,8	50,8	14,4	19,0	16,8	© NIJZ

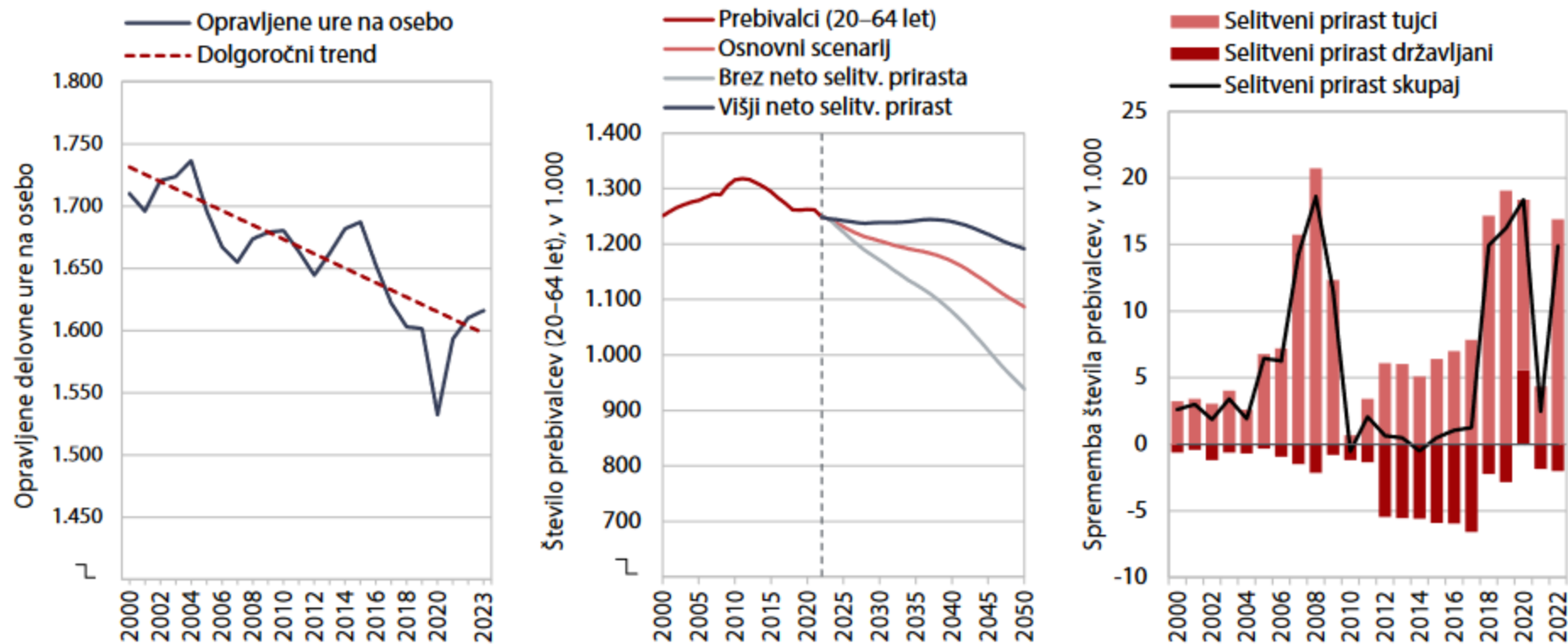
Viri: SURS, <http://pxweb.stat.si/pxweb/dialog/statfile1.asp>, 30. 10. 2018

Največ prebivalcev z višjo ali visokošolsko izobrazbo je v osrednjeslovenski statistični regiji, najmanj pa v pomurski. Delež prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo je višji v zahodnih regijah kot v regijah vzhodne Slovenije.

Dosežena stopnja izobrazbe (15+ let), Slovenija

Slika 17: Dolgoročno se zmanjšujeta obseg opravljenih delovnih ur (levo) in število prebivalcev v starosti 20–64 (sredina), pri čemer lahko slednje omili zgolj nadaljevanje razmeroma visokega neto selitvenega prirasta* iz zadnjih nekaj let (desno)**

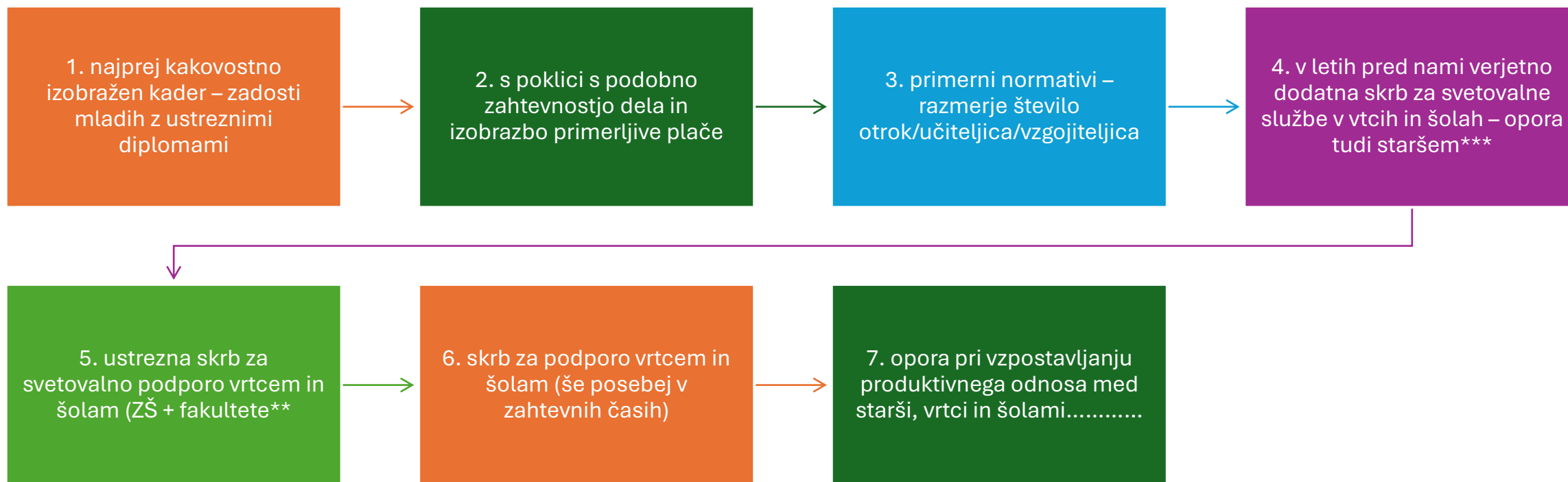
Vir: Eurostat (2024), SURS (2024b). Opomba: * Osnovni scenarij projekcij prebivalstva EUROPOP2023 predvideva, da bi neto selitveni prirast po nekoliko večjem prirastu v začetnih letih projekcije 2022 in 2023 (več kot 11 tisoč ljudi letno) v povprečju v obdobju 2024–2100 znašal 6.083 ljudi letno. Scenarij višjega selitvenega prirasta predvideva v povprečju 9.702 oseb (pri čemer je do leta 2030 povprečno letno 11.906 priseljenih oseb) in scenarij nižjega selitvenega prirasta 2.583 oseb letno. ** Visoko število priseljenih (zlasti državljanov Slovenije) v tretjem četrtletju 2020 je predvsem posledica administrativnega urejanja registra v skladu z Zakonom o prijavi prebivališča (Uradni list RS, št. 52/16). SURS je na podlagi različnih dodatnih podatkovnih virov, zlasti tistih, ki določajo status aktivnosti posameznika in po katerih sklepamo o dejanskem prebivanju osebe v Sloveniji, med prebivalce Slovenije uvrstil nekaj manj kot 7.500 teh oseb (97 % državljanov Slovenije in 3 % tujih državljanov). Večina teh prebivalcev se je najverjetneje vrnila iz tujine že pred leti ali celo desetletji, a tega iz različnih razlogov niso prijavili na upravni enoti. Glej tudi Razpotnik idr. (2021) in Razpotnik (2021).

1 Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi in spolu, popisi 1971, 1981, 1991, 2002¹⁾
Population aged 15 years or over by educational attainment and sex, censuses 1971, 1981, 1991, 2002¹⁾

	Skupaj <i>Total</i>	Izobrazba <i>Educational attainment</i>						
		brez izobrazbe <i>no education</i>	nepopolna osn ovna <i>incomplete basic</i>	osnovna <i>basic</i>	srednja <i>upper secondary</i>	višja <i>short-term tertiary</i>	visoka dodi- plomska in podiplomska <i>higher undergra- duate and postgraduate</i>	neznano <i>unknown</i>
UPAJ								
71	1263139	17282 ²⁾	357978	522217	317261	16668	25810	5923
81	1411877	20142	350027	458626	487937	40136	44469	10540
91	1514722	9848	253640	451222	652292	69509	65240	12971
02	1663869	11337	104219	433910	899341	84044	131018	-

gleadnica 1: Prebivalstvo po izobrazbi – zviševanje izobrazbene ravni v treh desetletjih

Še o pogojih

Sredstva za VIZ – prenizka ogrožajo delovanje sistema!!!

- The average annual expenditure per student from primary to tertiary education (including R&D) in Slovenia is USD 13 205 compared to an average of USD 14 209 in OECD countries. In most countries, expenditure increases by level of education. In Slovenia, spending per student is USD 12 170 in primary education, USD 11 831 in secondary education and USD 18 533 in tertiary education (Figure 3).¹
- • Slovenia spends 4.6% of its gross domestic product (GDP) on educational institutions at primary to tertiary levels (including R&D). This is less than the OECD average of 4.9% of GDP. On average across the OECD, the share of GDP dedicated to educational institutions (from primary to tertiary levels) has been broadly stable, with 4.9% in 2015 and 2021. However, trends vary considerably between countries. Slovenia is among the countries where expenditure as a share of GDP increased, going from 4.3% to 4.6%.
- • Early childhood education has received much attention in recent years because of its importance, especially for children from disadvantaged families. In Slovenia, public investment in early childhood education relative to GDP stayed roughly constant at 1.1% of GDP between 2015 and 2021, but still above OECD average (0.9% of GDP in 2021).
- To je za SI pomemben faktor mogoče pravičnosti sistema.....
- Across the OECD, public authorities are responsible for the vast majority of spending on education, particularly at compulsory levels. In Slovenia, 94% of total expenditure on primary institutions comes from public sources, which is similar to the OECD average of 93%. Private expenditure makes up a greater share in pre-primary and tertiary education in many countries. In Slovenia, the share of public expenditure on pre-primary education is 79%, below the OECD average of 86%, while for tertiary education it is 82%, compared to an OECD average of 68%.

Od kod finance.....

Across the OECD, public authorities are responsible for the vast majority of spending on education, particularly at compulsory levels.

In Slovenia, 94% of total expenditure on primary institutions comes from public sources, which is similar to the OECD average of 93%.

Private expenditure makes up a greater share in pre-primary and tertiary education in many countries.

In Slovenia, the share of public expenditure on pre-primary education is 79%, below the OECD average of 86%, while for tertiary education it is 82%, compared to an OECD average of 68%.

Preglednica 8: Povprečni dosežki pri bralni pismenosti v raziskavi PISA 2022 po državah

Povprečje	Država	Države, katerih povprečje se pomembno razlikuje od povprečja primerjane države - BRALNA PISMENOST
543	Singapur	
516	Irska	Japonska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Estonija
516	Japonska	Irska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Estonija, Macao (Kitajska)
515	Južna Koreja	Irska, Japonska, Tajvan (Kitajska), Estonija, Macao (Kitajska)
515	Tajvan (Kitajska)	Irska, Japonska, Južna Koreja, Estonija, Macao (Kitajska)
511	Estonija	Irska, Japonska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Macao (Kitajska), Kanada, ZDA
510	Macao (Kitajska)	Japonska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Estonija, Kanada, ZDA
507	Kanada	Estonija, Macao (Kitajska), ZDA
504	ZDA	Estonija, Macao (Kitajska), Kanada, Nova Zelandija, Hongkong (Kitajska), Avstralija, Združeno kraljestvo
501	Nova Zelandija	ZDA, Hongkong (Kitajska), Avstralija
500	Hongkong (Kitajska)	ZDA, Nova Zelandija, Avstralija, Združeno kraljestvo
498	Avstralija	ZDA, Nova Zelandija, Hongkong (Kitajska), Združeno kraljestvo
494	Združeno kraljestvo	ZDA, Hongkong (Kitajska), Avstralija, Finska, Danska, Poljska, Češka
490	Finska	Združeno kraljestvo, Danska, Poljska, Češka, Švedska
489	Danska	Združeno kraljestvo, Finska, Poljska, Češka, Švedska, Švica, Italija
489	Poljska	Združeno kraljestvo, Finska, Danska, Češka, Švedska, Švica, Italija
489	Češka	Združeno kraljestvo, Finska, Danska, Poljska, Švedska, Švica
487	Švedska	Finska, Danska, Poljska, Češka, Švica, Italija, Avstrija, Nemčija
483	Švica	Danska, Poljska, Češka, Švedska, Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska
482	Italija	Danska, Poljska, Švedska, Švica, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Francija, Izrael
480	Avstrija	Švedska, Švica, Italija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska
480	Nemčija	Švedska, Švica, Italija, Avstrija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
479	Belgija	Švica, Italija, Avstrija, Nemčija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska
477	Portugalska	Švica, Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
477	Norveška	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
475	Hrvaška	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
475	Latvija	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
474	Španija	Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
474	Francija	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Izrael, Madžarska, Litva, Slovenija
474	Izrael	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Madžarska, Litva, Slovenija
473	Madžarska	Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Litva, Slovenija
472	Litva	Nemčija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Slovenija
469	Slovenija	Francija, Izrael, Madžarska, Litva, Vietnam
462	Vietnam	Slovenija, Nizozemska, Turčija
459	Nizozemska	Vietnam, Turčija
456	Turčija	Vietnam, Nizozemska
448	Čile	Slovaška, Malta

	OECD 2022 (%)	Slovenija 2022 (%)	Slovenija 2018 (%)	Slovenija 2015 (%)	Slovenija 2012 (%)
6. raven	1,2	0,4	1,0	1,0	0,3
5. raven	7,2	4,4	7,8	8,9	5,0
4. raven	24,1	19,7	28,1	32,0	23,2
3. raven	49,4	47,0	57,6	62,3	51,6
2. raven	73,7	73,9	82,1	84,9	78,8
1.a raven	90,3	90,7	95,0	96,1	93,8
Pod 1.a ravnjo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opomba: Navedeni so deleži učencev in učenk, ki dosejajo vsaj določeno raven.

Najvišje ravni bralnih znanj in spretnosti (5. oz. 6. raven) dosejajo 4 odstotki slovenskih učencev in učenk, v državah članicah OECD pa 7 odstotkov učencev in učenk. Učenci in učenke dosežki vsaj na 5. ravni lestvice bralne pismenosti razumejo dolga besedila, se uspešno spopadajo z abstraktnimi ali s paradoksalnimi koncepti, razločujejo med dejstvom in mnenjem in na podlagi posrednih iztočnic, ki se nanašajo na besedilo ali vir informacij. Višji delež učencev in učenk z najvišjimi bralnimi dosežki od slovenskega imajo (nominalno) Singapur (23 odstotkov), ZDA (14 odstotkov), Tajvan (14 odstotkov), Kanada (14 odstotkov), Južna Koreja (13 odstotkov), Nova Zelandija (13 odstotkov), Avstralija (12 odstotkov), Japonska (12 odstotkov), Estonija (11 odstotkov), Izrael (11 odstotkov), Irska (10 odstotkov), Švedska (10 odstotkov), Združeno kraljestvo (10 odstotkov), Hongkong (9 odstotkov), Macao

	OECD 2022 (%)	Slovenija 2022 (%)	Slovenija 2018 (%)	Slovenija 2015 (%)	Slovenija 2012 (%)
6. raven	1,2	0,4	1,0	1,0	0,3
5. raven	7,2	4,4	7,8	8,9	5,0
4. raven	24,1	19,7	28,1	32,0	23,2
3. raven	49,4	47,0	57,6	62,3	51,6
2. raven	73,7	73,9	82,1	84,9	78,8
1.a raven	90,3	90,7	95,0	96,1	93,8
Pod 1.a ravnjo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opomba: Navedeni so deleži učencev in učenk, ki dosegajo vsaj določeno raven.

Najvišje ravni bralnih znanj in spretnosti (5. oz. 6. raven) dosegajo 4 odstotki slovenskih učencev in učenk, v državah članicah OECD pa 7 odstotkov učencev in učenk. Učenci in učenke z dosežki vsaj na 5. ravni lestvice bralne pismenosti razumejo dolga besedila, se uspešno

Figure 5. Parity indices for minimum proficiency in mathematics, by socio-economic background gender and immigration status (2022)

Indicator SDG 4.1.1

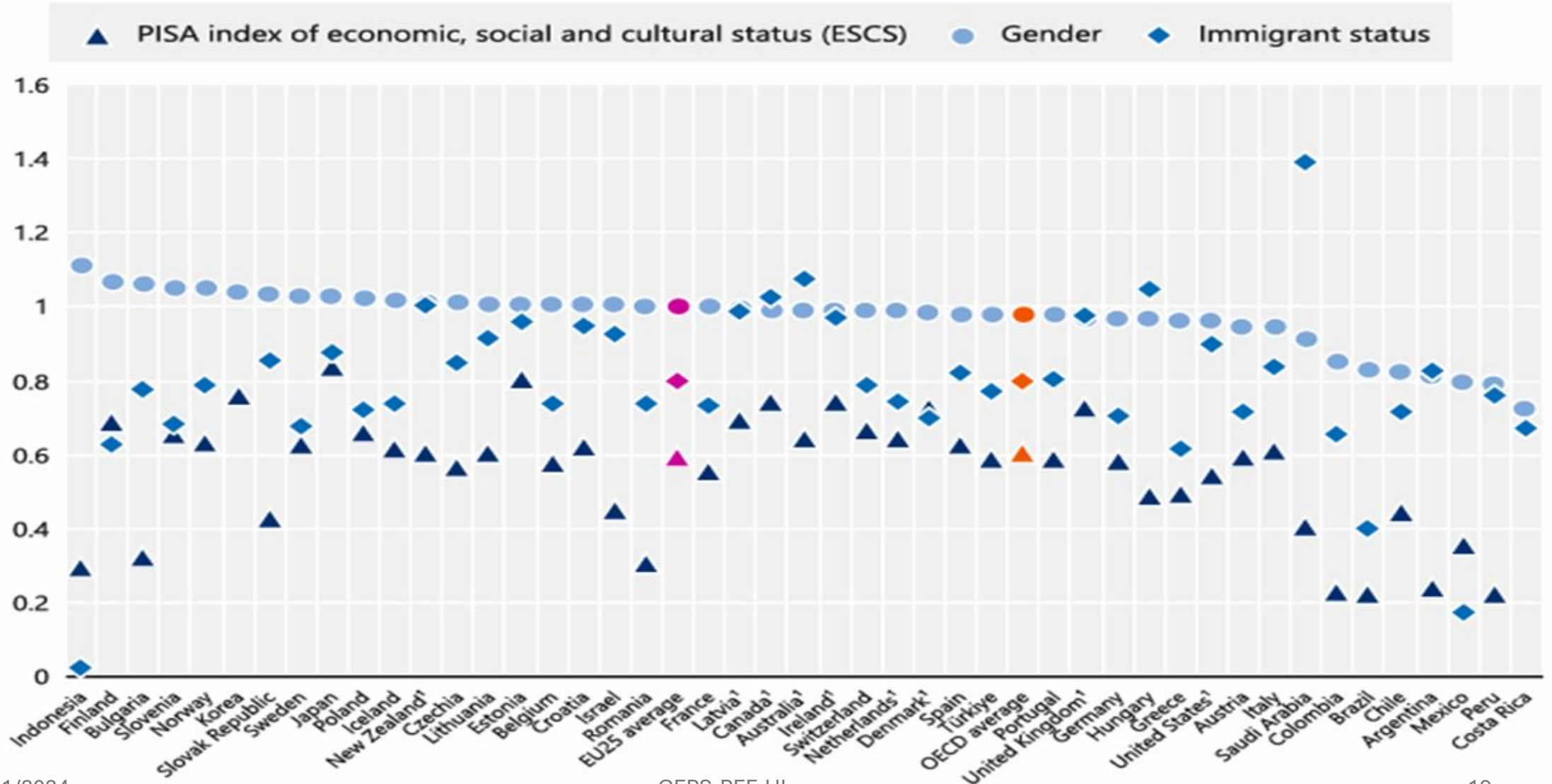
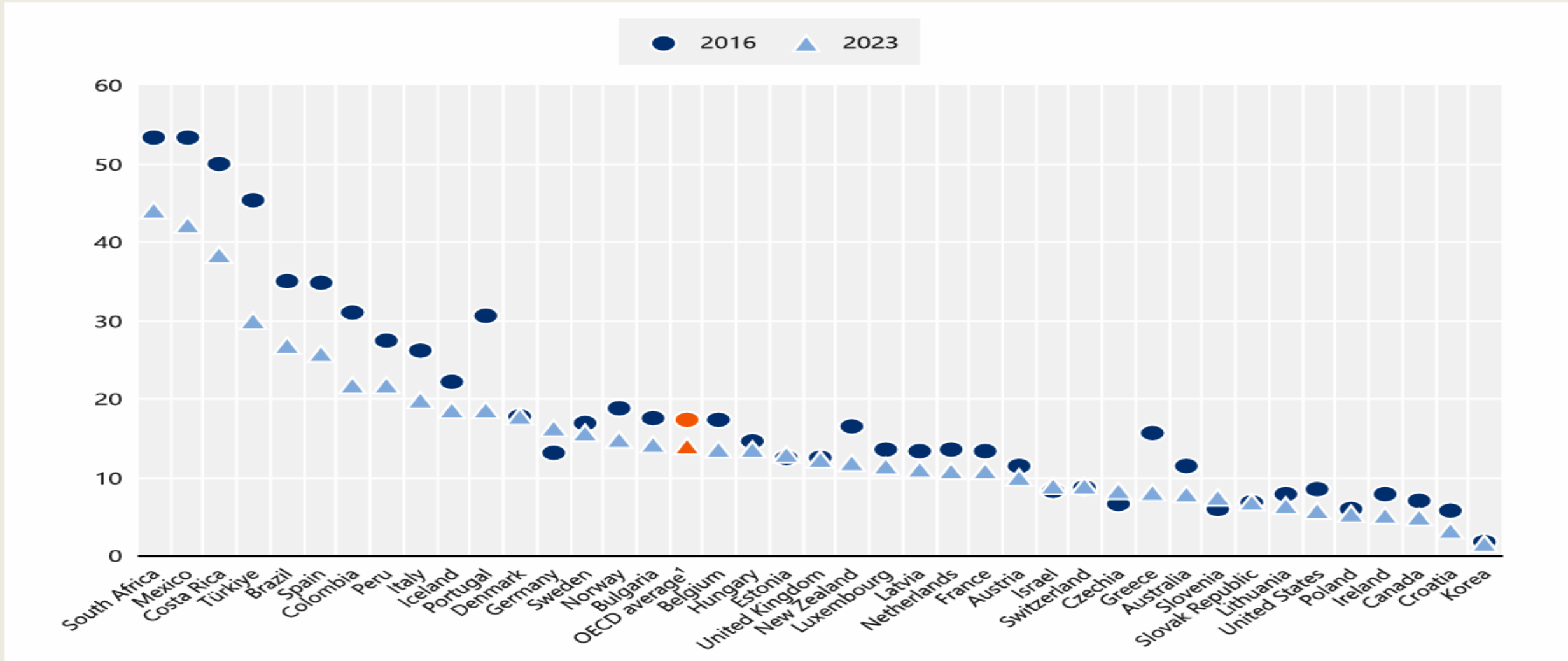

Figure A1.1. Trends in the share of 25-34 year-olds with below upper secondary attainment (2016 and 2023)

In per cent

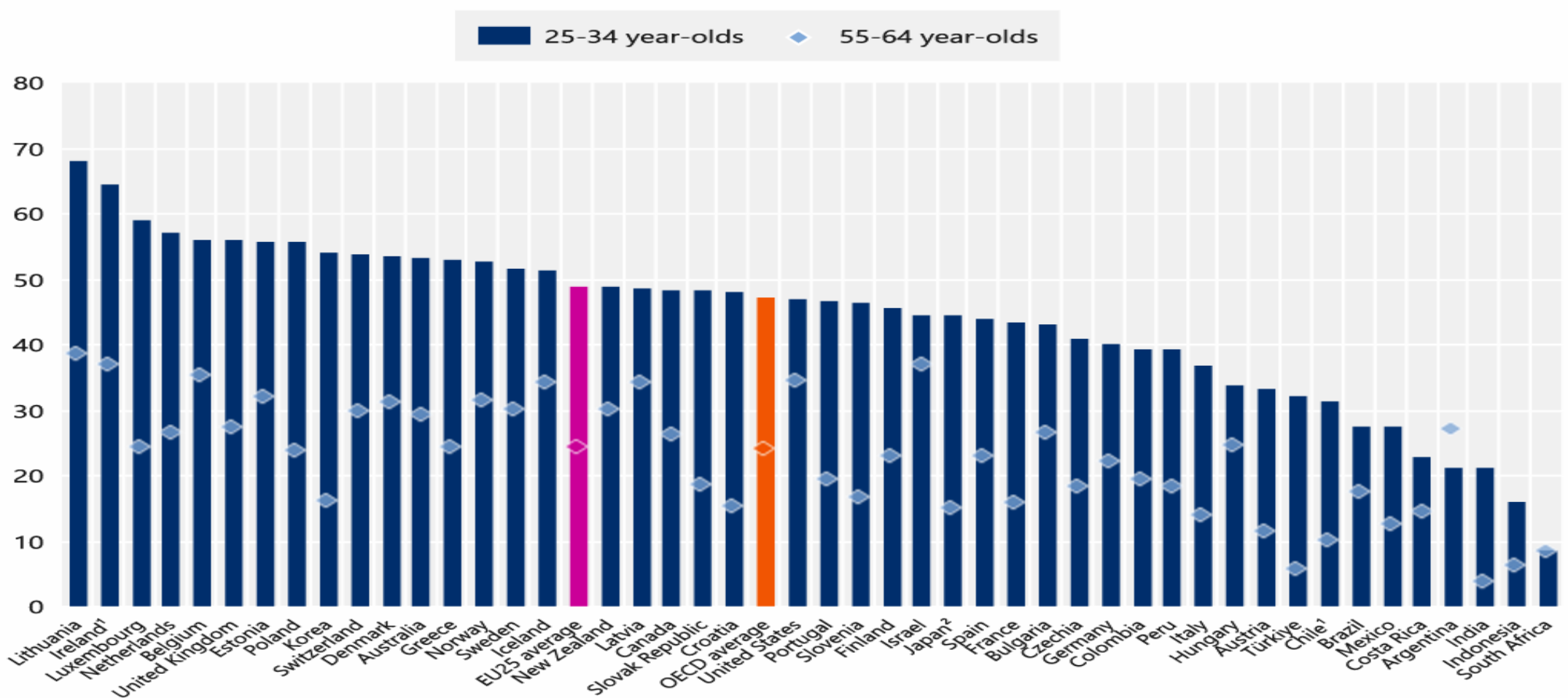

1. The OECD average is derived from the unweighted mean of all countries with available and comparable data for both years. Countries are ranked in descending order of the share of 25-34 year-olds with below upper secondary attainment in 2023.

See Table A1.2 for data and under Chapter A1 Tables for StatLink. For more information see Source section and Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes (<https://doi.org/10.1787/e7d20315-en>).

Figure A1.2. Share of women with at least a bachelor's or equivalent degree among all women, by age group (2023)

In per cent

1. Year of reference differs from 2023. Refer to the OECD Data Explorer (<http://data-explorer.oecd.org/s/4s>) for more details.
 2. Data for tertiary education include upper secondary or post-secondary non-tertiary programmes (less than 5% of adults are in this group).
 Countries are ranked in descending order of the share of 25-34 year-old women with at least a bachelor's or equivalent degree among all 25-34 year-old women.
 See OECD Data Explorer (<http://data-explorer.oecd.org/s/4s>) for data and under Chapter A1 Tables for StatLink. For more information see Source section and *Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes* (<https://doi.org/10.1787/e7d20315-en>).

Figure A1.3. Share of foreign-born adults among all adults, by educational attainment (2023)

25-64 year-olds; in per cent

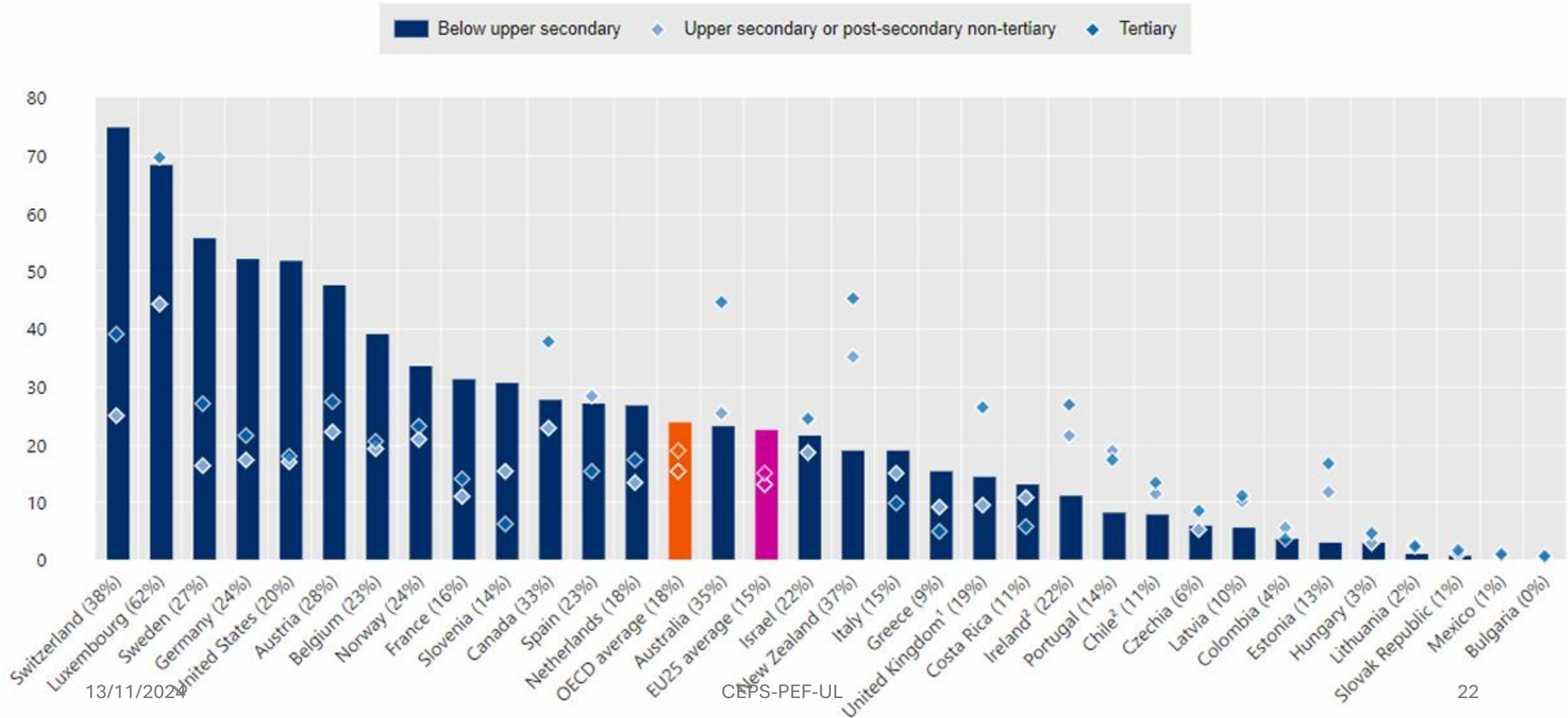
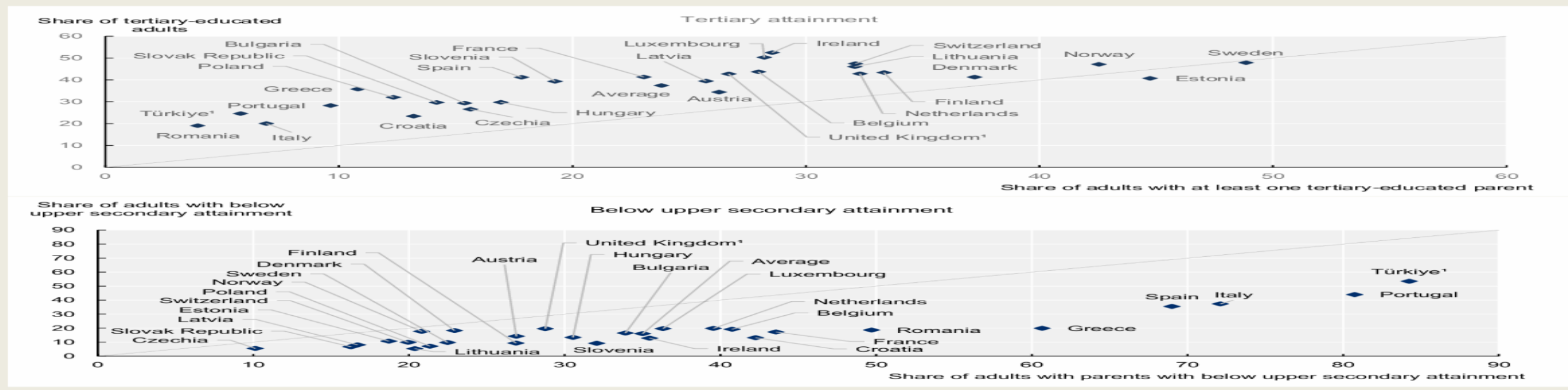

Figure A1.4. Educational attainment of adults and their parents, by educational attainment (2021)

Share of 25-64 year-olds and share of their parents with a given educational attainment level; in per cent

EDUCATION AT A GLANCE 2024 © OECD 2024

52 |

Note: Parents' educational attainment refers to the highest educational level attained by at least one parent.

1. Year of reference differs from 2021. Refer to the source table for more details.

See Table A1.4, available online for data and under Chapter A1 Tables for StatLink. For more information see *Source* section and *Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes* (<https://doi.org/10.1787/e7d20315-en>).

Examining conditional attainment implies analysing the educational attainment level of adults conditional to the one of their parents to identify patterns of intergenerational dependence, and upward and downward mobility:

- **Intergenerational dependence:** High levels of educational attainment in children mirroring their parents' levels indicate strong dependence, suggesting limited mobility.
- **Upward mobility:** A substantive number of children achieving higher educational levels than their parents indicates upward mobility, reflecting improved access to educational opportunities.
- **Downward mobility:** Instances where children attain lower educational levels than their parents point to downward mobility, potentially signalling barriers to educational progress.

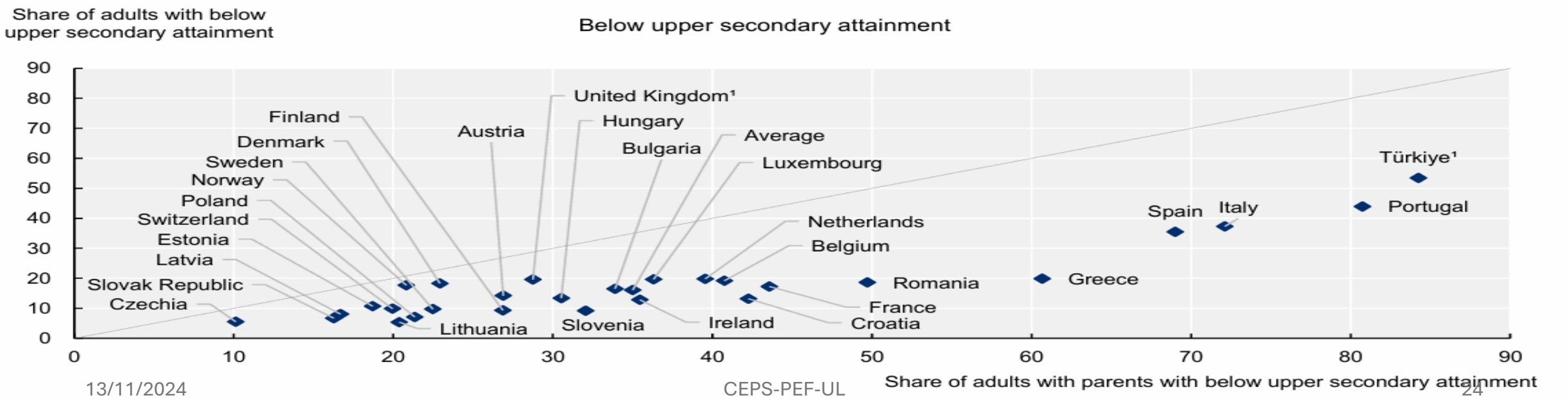
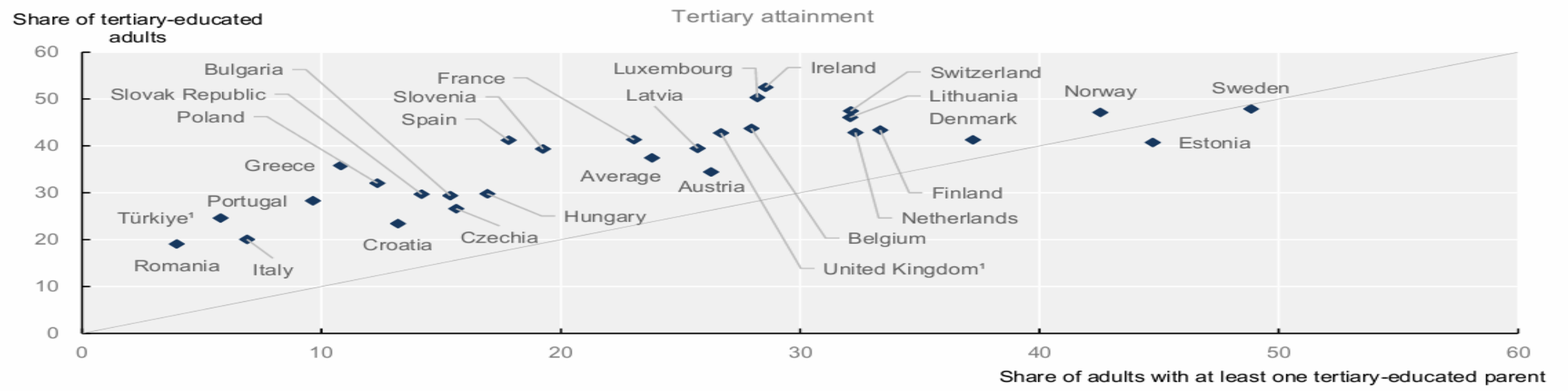
The increasing levels of educational attainment over time make it difficult to measure upward mobility. As more people achieve higher levels of education, the benchmark for what constitutes upward mobility shifts. This can make it harder to discern genuine improvements in educational and social mobility, as the bar for measuring success continuously rises. Consequently, even as more individuals achieve higher education, relative advantages based on family background may still persist, complicating efforts to assess true progress in educational equity.

Table A1.4 (available online) provides a detailed breakdown of intergenerational mobility in education by highlighting the educational attainment of 25-64 year-olds conditional to the educational attainment of their parents.

- Overall, educational attainment is persistent over generations and the potential for upward mobility depends on parental education levels. On average, 30% of adults whose parents did not attain

Figure A1.4. Educational attainment of adults and their parents, by educational attainment (2021)

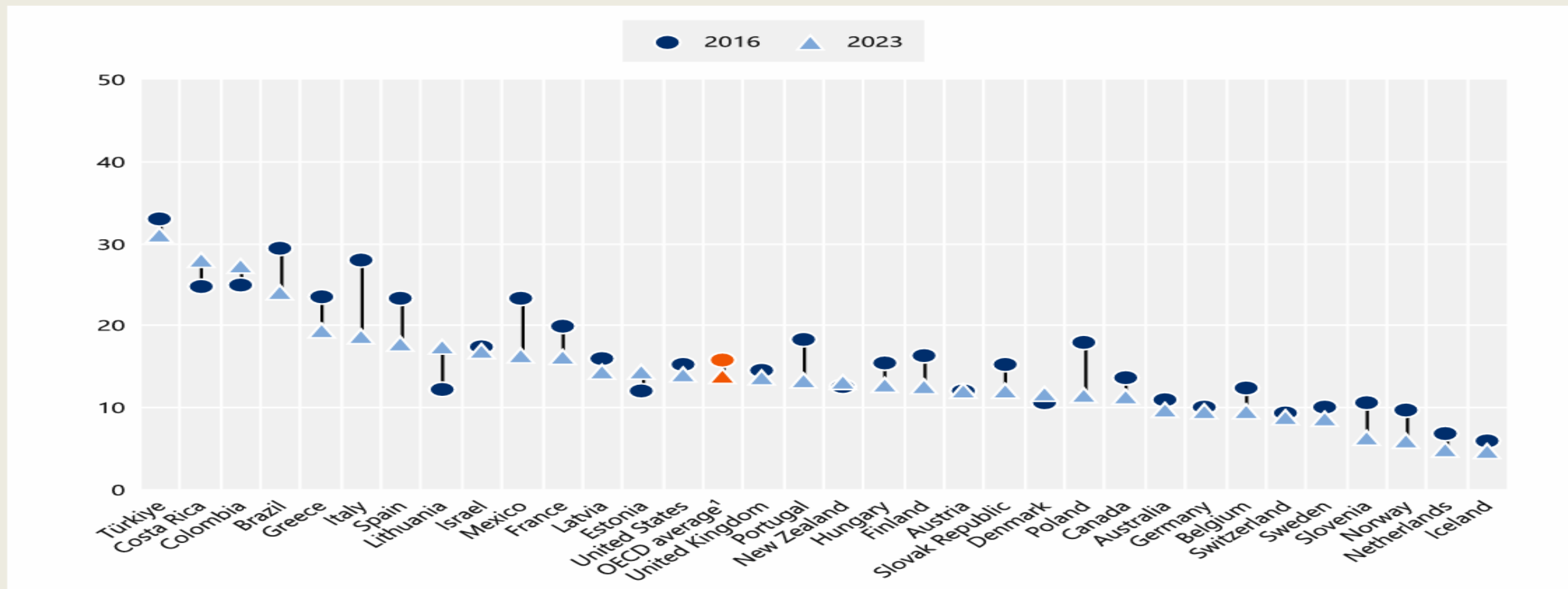
Share of 25-64 year-olds and share of their parents with a given educational attainment level; in per cent

(Lemmermann and Riphahn, 2018^[5]). The educational qualifications of foreign-born individuals also vary across countries, substantially influencing their access to the labour market.

Figure A2.1. Trends in the share of 18-24 year-old NEETs (2016 and 2023)

In per cent

Note: NEET refers to young people neither employed nor in formal education or training. 1. The OECD average is derived from the unweighted mean of all countries with available and comparable data for both years.

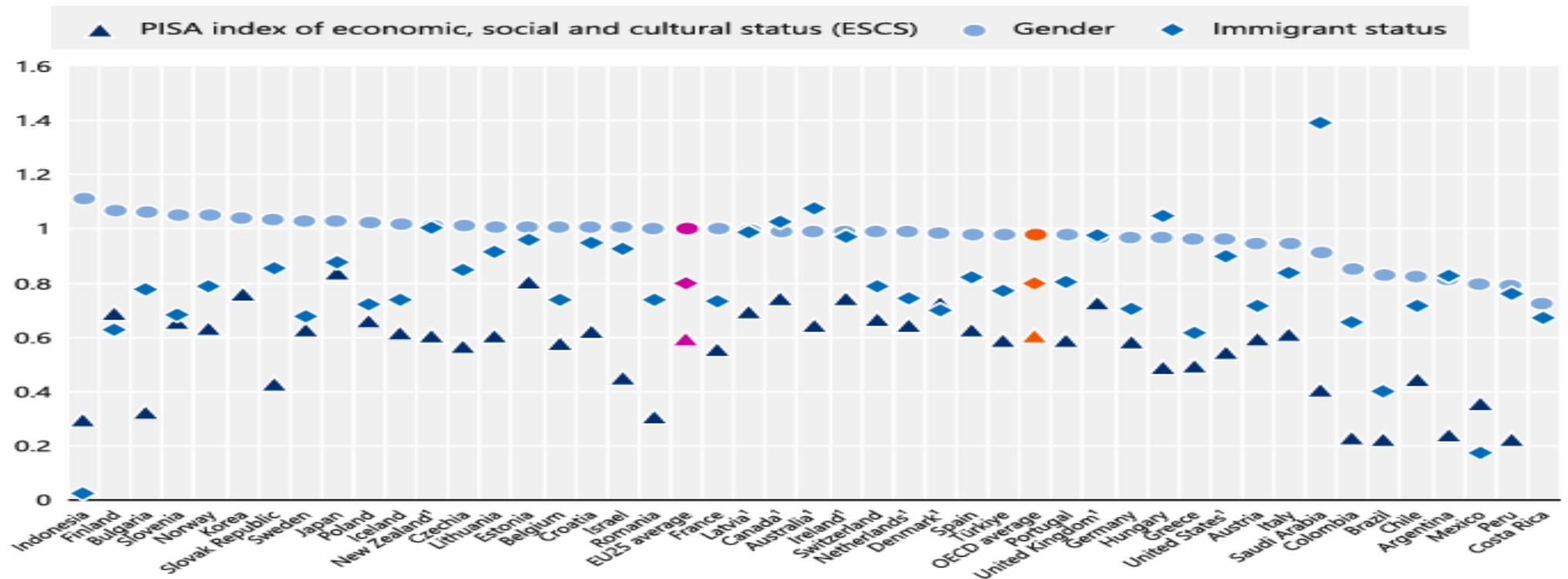
Countries are ranked in descending order of the share of 18-24 year-old who were NEET in 2023.

See Table A2.2 for data and under Chapter A2 Tables for StatLink. For more information see *Source* section and *Education at a Glance 2024 Sources, Methodologies and Technical Notes* (<https://doi.org/10.1787/e7d20315-en>).

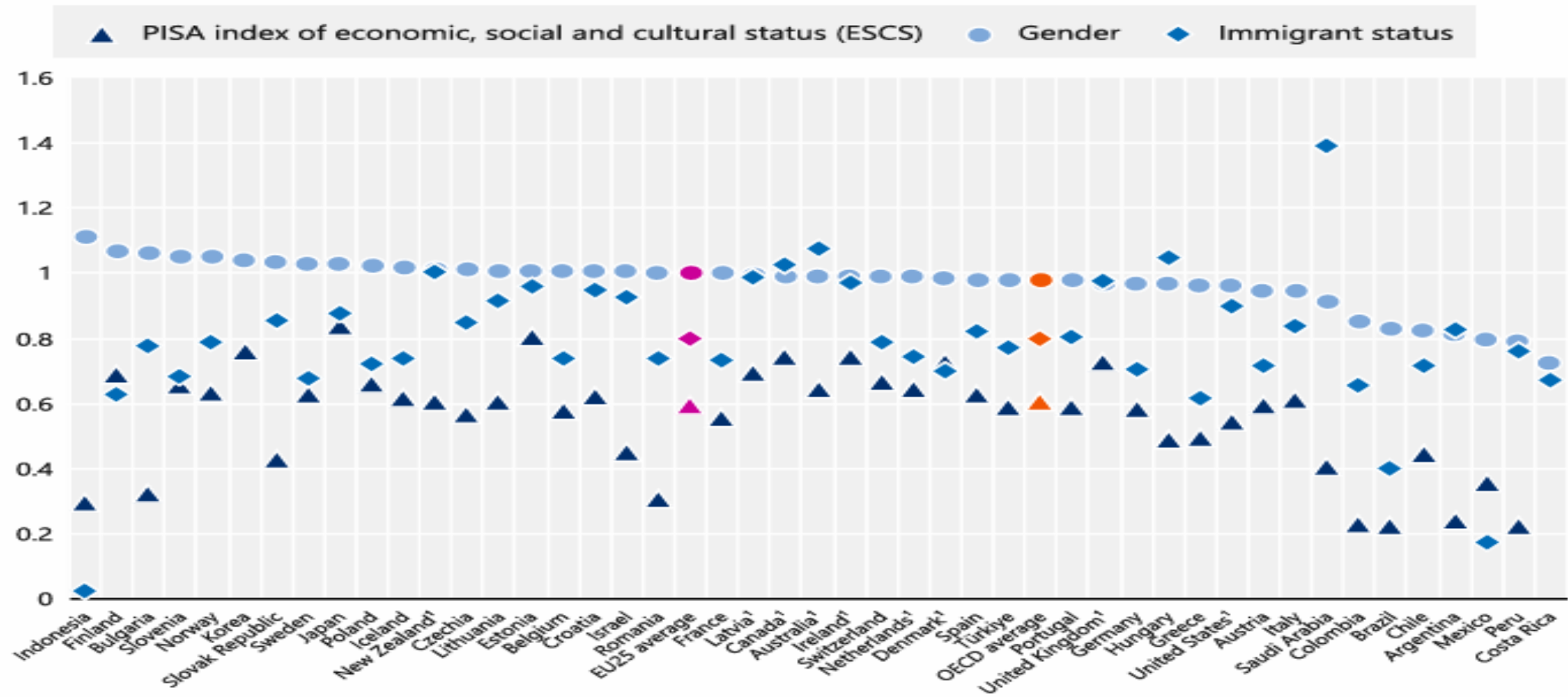
Razlike v dosežkih SES, SPOL in migranti.....

Figure 5. Parity indices for minimum proficiency in mathematics, by socio-economic background gender and immigration status (2022)

Indicator SDG 4.1.1

Indicator SDG 4.1.1

How to read this figure: On average across OECD countries, the proportion of children from the bottom quartile of the PISA ESCS index achieving at least PISA Level 2 in mathematics is 40% lower than that of children from the top ESCS quartile. The proportion of students achieving at least PISA Level 2 in mathematics is almost equal for girls and for boys (a parity index of 1 indicates perfect parity). The proportion of immigrants achieving at least PISA Level 2 in mathematics is 20% lower than that of non-immigrants.

Note: The ESCS parity index refers to the ratio of the value for the bottom quartile over the value for the top quartile of the ESCS index. ESCS refers to the PISA index of economic, social and cultural status. The gender parity index refers to the ratio of the value for girls over the value for boys. The immigrant status parity index refers to the ratio of the value for immigrants over the value for non-immigrants. For more information on the methods in the index calculation, please refer to the Methodology section.

1. Caution is required when interpreting estimates because one or more PISA sampling standards were not met (see PISA 2022 Reader's Guide, Annexes A2 and A4).

Countries are ranked in descending order of the gender parity index.

See Table 2 for data and Chapter SDG Tables section for StatLink.

Preglednica 8: Povprečni dosežki pri bralni pismenosti v raziskavi PISA 2022 po državah

Povprečje	Država	Države, katerih povprečje se pomembno razlikuje od povprečja primerjane države - BRALNA PISMENOST
543	Singapur	
516	Irska	Japonska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Estonija
516	Japonska	Irska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Estonija, Macao (Kitajska)
515	Južna Koreja	Irska, Japonska, Tajvan (Kitajska), Estonija, Macao (Kitajska)
515	Tajvan (Kitajska)	Irska, Japonska, Južna Koreja, Estonija, Macao (Kitajska)
511	Estonija	Irska, Japonska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Macao (Kitajska), Kanada, ZDA
510	Macao (Kitajska)	Japonska, Južna Koreja, Tajvan (Kitajska), Estonija, Kanada, ZDA
507	Kanada	Estonija, Macao (Kitajska), ZDA
504	ZDA	Estonija, Macao (Kitajska), Kanada, Nova Zelandija, Hongkong (Kitajska), Avstralija, Združeno kraljestvo
501	Nova Zelandija	ZDA, Hongkong (Kitajska), Avstralija
500	Hongkong (Kitajska)	ZDA, Nova Zelandija, Avstralija, Združeno kraljestvo
498	Avstralija	ZDA, Nova Zelandija, Hongkong (Kitajska), Združeno kraljestvo
494	Združeno kraljestvo	ZDA, Hongkong (Kitajska), Avstralija, Finska, Danska, Poljska, Češka
490	Finska	Združeno kraljestvo, Danska, Poljska, Češka, Švedska
489	Danska	Združeno kraljestvo, Finska, Poljska, Češka, Švedska, Švica, Italija
489	Poljska	Združeno kraljestvo, Finska, Danska, Češka, Švedska, Švica, Italija
489	Češka	Združeno kraljestvo, Finska, Danska, Poljska, Švedska, Švica
487	Švedska	Finska, Danska, Poljska, Češka, Švica, Italija, Avstrija, Nemčija
483	Švica	Danska, Poljska, Češka, Švedska, Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska
482	Italija	Danska, Poljska, Švedska, Švica, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Francija, Izrael
480	Avstrija	Švedska, Švica, Italija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska
480	Nemčija	Švedska, Švica, Italija, Avstrija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
479	Belgija	Švica, Italija, Avstrija, Nemčija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska
477	Portugalska	Švica, Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
477	Norveška	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
475	Hrvaška	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
475	Latvija	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
474	Španija	Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Francija, Izrael, Madžarska, Litva
474	Francija	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Izrael, Madžarska, Litva, Slovenija
474	Izrael	Italija, Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Madžarska, Litva, Slovenija
473	Madžarska	Avstrija, Nemčija, Belgija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Litva, Slovenija
472	Litva	Nemčija, Portugalska, Norveška, Hrvaška, Latvija, Španija, Francija, Izrael, Madžarska, Slovenija
469	Slovenija	Francija, Izrael, Madžarska, Litva, Vietnam
462	Vietnam	Slovenija, Nizozemska, Turčija
459	Nizozemska	Vietnam, Turčija
456	Turčija	Vietnam, Nizozemska

Table II.1 [1/2] **Snapshot of socio-economic disparities in academic performance**

	Countries/economies with a mean performance/strength of socio-economic gradient/share of resilient students above the OECD average
	Countries/economies with a mean performance/strength of socio-economic gradient/share of resilient students not significantly different from the OECD average
	Countries/economies with a mean performance/strength of socio-economic gradient/share of resilient students below the OECD average

	Mean reading score in PISA 2018	Coverage Index 3: Coverage of 15-year-old population	Strength: Percentage of variance in reading performance explained by ESCS ¹ (R ²)	Difference between advantaged ² and disadvantaged students in reading	Percentage of disadvantaged students who are academically resilient ³
	Mean		%	Score dif.	%
OECD average	487	m	12.0	89	11
B-S-J-Z (China)	555	0.81	12.6	82	12
Singapore	549	0.95	13.2	104	10
Macao (China)	525	0.88	1.7	31	20
Hong Kong (China)	524	0.98	5.1	59	16
Estonia	523	0.93	6.2	61	16
Canada	520	0.86	6.7	68	14
Finland	520	0.96	9.2	79	13
Ireland	518	0.96	10.7	75	13
Korea	514	0.88	8.0	75	13
Poland	512	0.90	11.6	90	11
Sweden	506	0.86	10.7	89	11
New Zealand	506	0.89	12.9	96	12
United States	505	0.86	12.0	99	10
United Kingdom	504	0.85	9.3	80	14
Japan	504	0.91	8.0	72	12
Australia	503	0.89	10.1	89	13
Chinese Taipei	503	0.92	11.4	89	12
Denmark	501	0.88	9.9	78	12
Norway	499	0.91	7.5	73	12
Germany	498	0.99	17.2	113	10
Slovenia	495	0.98	12.1	80	12
Belgium	493	0.94	17.2	109	9
France	493	0.91	17.5	107	10
Portugal	492	0.87	13.5	95	10
Czech Republic	490	0.95	16.5	105	9
Netherlands	485	0.91	10.5	88	13
Austria	484	0.89	13.0	93	10
Switzerland	484	0.89	15.6	104	9
Croatia	479	0.89	7.7	63	15
Latvia	479	0.89	7.2	65	12
Russia	479	0.94	7.3	67	13
Italy	476	0.85	8.9	75	12
Hungary	476	0.90	19.1	113	8
Lithuania	476	0.90	13.2	89	11
Iceland	474	0.92	6.6	72	13
Belarus	474	0.88	19.8	102	9
Israel	470	0.81	14.0	121	8
Luxembourg	470	0.87	17.8	122	8
Ukraine	466	0.87	14.0	90	12
Turkey	466	0.73	11.4	76	15
Slovak Republic	458	0.86	17.5	106	9
Greece	457	0.93	10.9	84	12

Premisleki o mehanizmih večje pravičnosti-1

- **Premisleki ali bi bilo potrebno:**

1. Omogočati vsem otrokom brezplačni vrtec (zagotoviti dodatno financiranje) ali pa bi nasprotno kazalo sredstva ciljno usmeriti v boljše pogoje skrbi za otroke, ki prihajajo iz okolij z nižjim SES.
2. Uvesti ukrepe pozitivne diskriminacije na ravni obvezne šole (večja vlaganja v šole, v katerih učenci dosegajo najslabše rezultate) in zagotovitev
 - a/ ugodnejšega razmerja med številom otrok v razredu in učiteljicami, učitelji;
 - b/ pravice do zaposlitve učiteljic, učiteljev , ki jih kot »učiteljice, učitelje« asistentke zaposli šola za oporo pri delu v razredih in pri predmetih za katere presodijo, da pri njih potrebujejo dodatno pomoč/oporo;
 - c/ zagotavljanje dodatnih sredstev za obiske predstav, razstav, šole v naravi; glede na SES, število otrok z migrantskim ozadjem;
 - d/spodbuda in pomoč učiteljem v takih šolah z zagotavljanjem dodatkov k plači, daljšega oziroma posebnega dopusta ipd.; več dopolnilnega pouka; zagotoviti boljše sodelovanje s starši, itd.).

Premisleki o mehanizmih večje pravičnosti-2

3. Kako oblikovati sistem ohranja kondicije učiteljstva tekom let službe.

a/ Rotacije v obliki prostega dne v tednu (5 njih vsako leto en dan prosto – vsaj na predmetni ravni je to mogoče s premišljenim urnikom); Proste dni tudi za izobraževanja/usposabljanja, ki zdaj odpadejo na vikende.;

b/ izraba Erasmus izmenjav (za začetek vsaj za učiteljice tujih jezikov);

c/ subvencioniranje gledališkega abonmaja za zbornico v celoti (še element druženja in...);

d/ paziti na skrajševanje delovnega časa, ko do njega prihaja, tudi na naš poklic;

e/ kapacitete CŠOD odpreti tudi za vikend predihe učiteljstva;

f/ omogočiti krepitev znanja tujih jezikov.....//.

4. Dodatno spodbujati kakovost in odličnost v šolskem sistemu (manjše skupine učencev pri določenih predmetih in pri diferenciranem pouku, več dodatnega pouka, natančno usmerjene spodbude v podporo posebej nadarjenim učencem).

Mehanizmi večje pravičnosti - 3

5. Evalvirati in dograditi prehajanje iz osnovne šole v srednje šole.

a/za začetek okrepiti svetovanje in spodbude pri vpisu v zadosti zahtevne programe vsaj otrok, ki prihajajo iz manj spodbudnih okolij in se kljub dobremu šolskemu uspehu vpisujejo v manj zahtevne programe;

b/ po sistemu OŠ Lava in GCC okrepiti izmenjavo informacij med šolami o znanju generacije, ki se vpisuje v srednjo šolo in o uspešnosti/primanjkljajih, ki jih pri delu pri predmetih opažajo pri delu v srednji šoli, tudi na nacionalni ravni (ne samo lokalno);

c/ Vzpostaviti sistem skrbi za prehode na ravni aktivov vodstev vrtcev in šol na ravni države;

d/ Ponovno upoštevati splošno maturo kot mehanizem spodbujanja odličnosti in kot pogoj za vpis na univerzo (zagotavljanje pravičnih kriterijev za vstop v terciarno izobraževanje, (med gimnazijci in vse večjim številom tistih dijakov poklicnih šol, ki se vpisujejo po sistemu 3+2 in z dodatnim predmetom prek poklicne mature).

e/Tu so družboslovno humanistično usmerjeni dijaki, ki se ne vpišejo v gimnazije v slabšem položaju, ker srednjih šol v tem segmentu ni. Nekatere fakultete nimajo možnosti vertikalnega/neposrednega prehoda.

f/ Opraviti dodaten premislek na ravni združenj različnih srednjih šol in komisiji za obe maturi ter služb ministrstva ter stroke, ki se v državi ukvarja s sistemskimi vprašanji;

Premisleki o mehanizmih večje pravičnosti-4

- g/ Verjetno ne sodi v to skupino ampak v tej luči še premislek o pravičnih kriterijih za vpis na športne programe; razmerje kriterijev šolskih in športnih dosežkov (na gimnazijah) ;
- h/ ciljno zasnovane ukrepe, ki bodo spodbujali uspešnost učencev z različnimi sposobnostmi (še posebej ustrezne oblike pomoči za učence s posebnimi potrebami) in iz različnih kulturnih in socialnih okolij (povečevanje enakih izobraževalnih možnosti za otroke iz socialno in kulturno deprivilegiranih okolij).
- i/ Ponovno upoštevati NPZ kot del zaključne ocene in s tem povečati pravičnost ocenjevanja (korekcija učiteljevih ocen);i/ Zagotoviti odraslim, ki nimajo štiriletne srednje šolske izobrazbe, brezplačno izobraževanje za pridobitev take izobrazbe in/ali dostop do različnih vrst izobraževanja, ki povečujejo raven in vrsto pridobljenega kulturnega kapitala.....;
- 6. Povečati digitalno pravičnost (zagotovitev ustrezne opreme vsem, ki se izobražujejo; krepiti računalniško pismenost v šoli in po drugih poteh itd.). Na področju IO z odpiranjem šol povečati dostop od računalniške opreme in hitrih internetnih povezav za vse generacije. (mlajše generacije nudijo oporo pri pridobivanju in zamikanju kompetenc v polju IKT in uporabi umetne inteligence....)7. Pripraviti ukrepe za spodbujanje okoljske pravičnosti. Tudi tu pripraviti ukrepe za delovanje šol kot središč skupnosti :
- a/ šole opremiti s polnilnicami za e-vozila; b/ pri šolah vzpostaviti delujoče otoke za odlaganje kosovnega materiala, ki sicer najde pot v gozdove, grape in odlagališča smeti po celi državi; c/šolam – posebej osnovnim omogočiti oblikovanje ti. šolskih vrtov in na njih z izmenjavo znanj, veščin, spretnosti prenesti sposobnost samooskrbnega ravnanja med generacijami;
- Ohraniti Kakovosti učiteljev ob upadanju zanimanja za pedagoške študijske programe in obstoječe načrtovanje kadrovske politike. ž
- a/Pri tem paziti na ideje združevanja predmetov v hibride, (Naravoslovje -FI, KEM, BIO, Družboslovje (ZG-SOC-

Meje edukacije in meritokracije

- 1. Zamiki – premene v družbi in odprta vprašanje premen edukacije po drugi svetoni vojni – socialna država kot promotor in produkt.....
 - Mesto socialističnih držav – tudi Slovenije v tej sliki.....
 - vloga; moč – kaj vse stava na meritokracijo prinese dobrega – demokratizacija; učinkovitost; mobilnost in pravičnost??
- 2. meje meritokracije – pogoji produkcije talenta in pridnosti – prizadevnosti
 - Opore, ki jih potrebujemo vsi, da bi bili uspešni (GCC – zgodba otrok delavskega izvora....)
 - Izrazito meje izstopijo na ozadju ti. N-L meritokracije – brez opor, brez socialne države – človek kot proizvajalec svoje podjetnosti in odgovoren zase
- 3. Vprašanje nove meritokracije – kaj bo koga naredilo za zaslužnega čez 10-20 let? Knjiga in komentarji dela M. Sandel: *The Tyranny of Merit*
 - Kaj lahko k temu prispeva šola, kaj mi kot sociologinje in sociologi?

Prihodnost družb in edukacije – izzivi??

- 1. Učiteljstvo – sociologija in prihodnost družb in edukacije
 - ID: braniti razsvetljenstvo – vednost in možnost upravljanja s kompleksnostmi
- 2. Danes nagovori le več individualnosti od individualizacije???
 - Starši pogosto želimo za svoje otroke „personalno obravnavo“ – ustreči je potrebno trenutnim vzgibom otrok, staršev (poudarjeno mater) otrok novega srednjega razreda??
 - ID: biti pozorni na nevarnost personalizacije in NL-ME.....
- 3. Pravočasno naslavljanje vprašanj novih medijev in umetne inteligence
 - Devillieres Laurence: *O robotih in ljudeh*
 - *Učenje na daljavo – CEPS številka na temo umetne inteligence – stranpoti in meje učenja, vzgoje brez stika;*
 - *Martin Ford: Rule of the Robots - How Artificial Intelligence Will Transform Everything (20.9.2021)*

COVID – primer povečane kompleksnosti....

- Zahtevnost prehodov – Foucault – Varnost, ozemlje populacija – dispozitivi
 - Varnost ne nadzorovanje in kaznovanje
 - Orodja razmisleka in ravnanja.....
- Tocqueville – *Stari režim in revolucija*
- Seznam literature v Šole v družbah dela.....
- Socialne inovacije
- N: V kroženje

Poti od tod – strnjeno v razpravo

- Nova meritokracija?
- Zamiki v načinih bivanja?
 - Planet – april - SI
 - Koliko je zadosti (Skidelsky R.)
- Hibridne ekonomije? Elinor Ostrom; Jeremy Rifkin; I. Wallerstein et al; Castells et al; Bregman; Robert Castel – UTD-2.....
- Socialne inovacije enako pomembne kot tehničen in tehnološke???
-